

بار دیگر کتابی از کیت جنکینز منتشر شده است. کتابی که به قول خود او و برخلاف اعلام‌های قبلی (شاید) آخرین کتاب این نظریه‌پرداز تاریخی مطرح باشد. در اینمیلی که او سال گذشته برایم ارسال کرده بود از انتشار دو کتاب در سال‌های ۲۰۰۹ و ۲۰۱۱ خبر داده بود: بعد از تاریخ (۲۰۰۹) و تاریخ‌ها در چشم‌انداز (۲۰۱۱).^۱ اما او اینکه به جای پرداختن به پساتاریخ بار دیگر متوجه محدودیت‌های تاریخ شده است. گویی به‌نظر می‌رسد جنکینز مباحث مطرح شده در کتاب جنبال برانگیز چرا تاریخ؟ اخلاق و پست مدرنیته (۱۹۹۹) را برای گذار از تاریخ کافی می‌داند و اینک در تلاشی دویاره قصد دارد تا با چاپ مقالات تأثیرگذار ۱۵ سال اخیر خود، بقول هایدن وایت^۲ ماهیت انقلابی و آرمان‌گرایانه خویش را بنمایاند.^۳ جنکینز، خود درباره‌ی انگیزه‌ی چاپ دویاره‌ی این مقالات البته به وضعیت امروزین تاریخ یا تاریخ امروزه^۴ و دغدغه‌هایش اشاره می‌کند.^۵ او در مقدمه‌ای نسبتاً طولانی با عنوان تاریخ محدود در دو بخش اصلی به بازگویی اندیشه‌ها و برداشت‌های خود درباره‌ی تاریخ پرداخته است: جنکینز بخش نخست با نام تاریخ امروزه: مسائل را به بررسی وضعیت کنونی تاریخ اختصاص داده است. به باور او از یک سو گذشته‌ی تاریخی برخلاف دوره‌های گذشته عاری از معنی و هدف شده است و در دیگر سو این گذشته همچون یک بوم سفید نقاشی در برابر مورخان قرار گرفته است تا آن‌ها هر معنی را که در ذهن دارند بر آن رنگ‌آمیزی کنند.^۶ جنکینز همچنین ضمن نشان دادن محدودیت‌های تاریخ متعارف در قالب یک مثال درباره‌ی تاریخ‌نگاری روز گذشته پیو بود که اعتقاد دارد تاریخ، امروزه بیش از هر زمان دیگری در دام نسبیت‌گرایی گرفتار آمده است.^۷ در بخش دوم مقدمه با عنوان واکنش‌ها جنکینز سه مرحله‌ی اساسی تحول فکری خود در مقابل با برداشت‌های متعارف (تجربی - تحلیلی) از تاریخ را توضیح داده است. او سه گونه واکنش را نسبت به گفتمان تاریخ مدرن طبقه‌بندی کرده است: شالوده‌شکنی مفروضات سنت غربی یا تاریخ مدرن (از اوایل دهه‌ی هفتاد میلادی تا سال ۱۹۹۰ - از آغاز تدریس در دانشگاه تا زمان نگارش بازاندیشی تاریخ)، جایگزینی تاریخ پست‌مدرن به جای تاریخ مدرن (از ۱۹۹۰ تا ۱۹۹۹ - از زمان نگارش بازاندیشی تاریخ تا زمان نگارش چرا تاریخ؟ اخلاق و پست مدرنیته) و زندگی بدون تاریخ - چه مدرن و چه پست‌مدرن (از ۱۹۹۹ - تا کنون - از زمان نگارش چرا تاریخ؟ اخلاق و پست مدرنیته به این سو).^۸ جنکینز که بنابر گفته‌ی وایت، اینک به پایان خط [تاریخ] رسیده است و باز بنابر گفته‌ی هم او از یک مورخ علاقمند به مسائل

محدودیت‌های تاریخ

• بهزاد کریمی

دانشجوی دکتری تاریخ ایران اسلامی دانشگاه تربیت مدرس

■ At The Limits of History (Essays on Theory and Practice),
 ■ Keith Jenkins,
 ■ Routledge (London: 2009), pp.324, ISBN: 9780-415-472364

مورخان نامی پست‌مدرن است. جنکیز این مقاله را در سایش اثری از او با نام تکمله‌ای به تاریخ^{۱۰} نوشته است. او از دانشجویان تاریخ خواسته است تا به رغم نظر پیچیده‌ی ارمات، سراغی از آثار او بگیرند.^{۱۱}

مقاله‌ی سوم - چرا تاریخ آزادمان می‌دهد؟ در ۱۹۹۶ مجله‌ای به نام بازاندیشی تاریخ: نظریه و عمل^{۱۲} از سوی انتشارات راتچ و به سردبیری آلان مانسلو تأسیس شد. این مقاله در اولین شماره‌ی این مجله به چاپ رسیده است و از محدودیت‌های تاریخ زبان به شکایت گشوده است.^{۱۳}

مقاله‌ی چهارم - تاریخ، ارجاع‌کننده و روایت (خود دربار پست‌مدرن نیسم کنونی) از پژوه زاگورین: در ۱۹۹۹ پژوه زاگورین در مخالفت با تاریخ پست‌مدرن مقاله‌ای در مجله‌ی تاریخ و نظریه^{۱۴} منتشر کرد. این مقاله در واقع حمله‌ای است به کتاب تاریخ پست‌مدرن^{۱۵} که جنکیز تدوین آن را بر عهده داشت.^{۱۶} مقاله‌ی پنجم - پاسخ پست‌مدرن به پژوه زاگورین: پاسخ جنکیز به مقاله‌ی پیشین زاگورین همزمان با پاسخ دیگری از سوی او در سال ۲۰۰۰ در مجله‌ی تاریخ و نظریه منتشر شد. جنکیز بر این باور است این مباحثه پایه‌گذار مباحثات بعدی میان مورخان مدرن و پست‌مدرن اما به گونه‌ای دیگر شد.^{۱۷}

مقاله‌ی ششم - پاسخی دندان‌شکن به یک پست‌مدرن نیست: این مقاله در واقع پاسخ زاگورین به پاسخ جنکیز است. در این مقاله و همچنین مقاله‌ی پیشین زاگورین، صلاحیت جنکیز برای ورود به عرصه‌ی تاریخ را به چالش کشیده است.^{۱۸}

مقاله‌ی هفتم - پاسخ به یک پست‌مدرن نیست (یا انتقاد یک مورخ از تقد پست‌مدرن تاریخ از مایکل کولمن: مایکل کولمن همانند زاگورین یکی از منتقدان سرخ‌شکن اندیشه‌های پست‌مدرن در تاریخ است. او در واکنش به مباحثه‌ی جنکیز - زاگورین، این مقاله را در حمایت از همفکر خود و در انتقاد از جنکیز نوشت).^{۱۹}

مقاله‌ی هشتم - مخالفت با میان‌مایگی تاریخی (پاسخ به مایکل کولمن): پاسخ جنکیز به کولمن. به باور جنکیز این مباحثات همچنان داغ دنیال می‌شود.^{۲۰}

مقاله‌ی نهم - دربار تاریخ‌های سرکش: در سال ۲۰۰۳ کنفرانسی درباره‌ی تاریخ علوم اجتماعی در هلند تشکیل شد و جنکیز به عنوان مدعو پخش فلسفه تاریخ این مقاله را تألیف کرده است. او در این جا ضمن زیر سوال بردن بازنمایی‌های تاریخی بر این عقیده است که هیچ مورخی نمی‌تواند به قدر کفايت تاریخ را نگارش کند. زیرینای نظری این مقاله در واقع اندیشه‌های درید است. چاپ این مقاله واکنش‌های مختلفی را از سوی دیگر مورخان به همراه داشت.^{۲۱}

مقاله‌ی دهم - اندکارهای مدرنیستی و یادآوری‌های پست‌مدرن درباره‌ی تاریخ امروزه (دربار ژان فرانکوا لیوتار): جنکیز همواره یکی از سایت‌سازگاران لیوتار بوده است. او درباره اندیشه‌ی نوشتن مقاله به اندیشه‌های تأثیرگذار لیوتار انساره، کرده است و از آن که این مقاله حق کامل لیوتار را به جای نیاورده باشد، ابراز نگرانی کرده است.^{۲۲}

مقاله‌ی یازدهم - مسئولیت اخلاقی و مورخ ادرباب یا این محتمل تاریخ «یک گونه قطعی»: در سال ۲۰۰۳ مجله‌ی تاریخ و نظریه، برای نگارش مقالاتی با موضوع مورخان و اخلاق فراخوان داد. از میان مقاله‌های ارسال شده از سوی مورخان پست‌مدرن دو مقاله یکی از ارمات و دیگری همین مقاله از جنکیز پذیرفته و چاپ شد. مقاله در واقع نگرشی پست‌مدرن

فلسفی به سوی فیلسوفی علاقمند به مسائل تاریخی چرخش کرده است.^{۲۳} بر این باور است که باید مدنیه‌ی فاضله‌ای بدون تاریخ و بر منای اندیشه‌های نظریات روش‌نگران پست‌مدرن بنا کرد. و در فاصله‌ی رسیدن تا این اتوپیا باید از تاریخ پست‌مدرن حمایت کرد و تلاش نمود تا این تاریخ، جایگزین تاریخ مدرن راجح شود.^{۲۴} یکی از استدلالات جالب جنکیز برای توجیه گذار از تاریخ، عدم وجود حتی یک مورخ مدرن در میان لیست نه‌چندان بلند بالای نظریه‌پردازان محبوب است. او در توضیح چگونگی رسیدن به جایگاه فعلی خویش به عنوان نویسنده‌ی اثر بحث‌برانگیز جو ا تاریخ؛ اخلاق و پست مدرن پنهان به نام نظریه‌پردازان و روش‌نگران تأثیرگذار جهان از نیمه‌ی دهه ۱۹۶۰ میلادی به این سو اشاره می‌کند، کسانی مانند: ولان بارت^{۲۵}، لونی آتسوسر^{۲۶}، میشل فوکو^{۲۷}، ژیل دلوز^{۲۸}، فلیکس گاتاری^{۲۹}، ژاک لاتان^{۳۰}، ژاک دریدا^{۳۱}، ژ. لیوتار^{۳۲}، ژان بودریار^{۳۳}، گایاتری اشیبوواک^{۳۴}، لوس ایراگاری^{۳۵}، جودیت بالتلر^{۳۶}، ژاک رانسیه^{۳۷}، اونستو لاکلاو^{۳۸}، ریچارد دورتی^{۳۹} و آلن بادیو^{۴۰} و با شگفتی می‌گوید هیچ کدام از اینان مورخ نیستند. او تنها در این میان به هایدن وایت مورخ اشاره می‌کند و ظاهراً وجود یک مورخ در میان روش‌نگران پست‌مدرن را برای عدم گذار از تاریخ کافی نمی‌داند.^{۴۱}

دانستان حافظ ۲۰ سال مبارزه مستمر با نگرش تحریبی - تحلیلی به تاریخ یا گفتمان حاکم بر تاریخ‌نگاری است. او در این مبارزه‌ی سخت، تک صدای پرنفوذی بود که یک‌تنه در مقابل تاریخ بدون عمل استاده است^{۴۲} و گویا اینکه به دنبال مجالی برای ارامش و تفکر پیشتر است. کتاب اگرچه نام جنکیز را به عنوان نویسنده بر پیشانی دارد؛ اما در واقع تنها شامل نظرات او نیست. دیباچه و مؤخره به ترتیب به قلم وايت و مانسلو، دون از نزدیکترین دوستان و هم‌فکران جنکیز است. همچنین کتاب در برخی مقالات (مقالات چهارم، ششم و هفتم) در برگیرنده‌ی پاسخ دو تن از مخالفان سرخ‌شکن جنکیز، پژوه زاگورین^{۴۳} و مایکل کولمن^{۴۴} است. اوردن مباحثات جنکیز - زاگورین و جنکیز - کولمن در این مجموعه می‌تواند خواندنگران را با مبنای استدلایلی مورخان متعارف و اندیشه‌های چالش برانگیز پست‌مدرن به خوبی آشنا کند. مخاطبان اصلی مباحث طرح شده در کتاب، آن گونه که خود جنکیز می‌گوید دانشجویان تاریخ و نه اساتید دانشگاه یا افراد متخصص هستند.^{۴۵} از همین رو مقالات به رغم ماهیت جدلی از نگارشی نسبتاً ساده برخوردارند تا آن جا که جنکیز مطالب کتاب را برای عوام و نیز متخصصان قابل فهم ارزیابی کرده است.^{۴۶} کتاب به جز بخش‌های دیباچه، مقدمه و مؤخره از ۱۷ مقاله به ترتیب انتشار آن‌ها تشکیل شده است:

مقاله‌ی اول - مادرکیسم و معرفت تاریخی (تونی بنت)^{۴۷} و چرخش گفتمانی: جنکیز این مقاله را تحت تأثیر هم‌زمان اندیشه‌های پست - مارکسیستی ارنستو لاکلاو، پل هرش^{۴۸} و برو هیتیدس^{۴۹} نوشت. در واقع مقاله پاسخی است به کتاب خارج از ادبیات^{۵۰} نوشته‌ی تونی بنت، کتابی که اگرچه تاریخ مارکسیستی در آن رد شده بود، اما همچنان واحد نوعی معرفت تاریخی بود. این مقاله از این رو در زندگی فکری جنکیز اهمیت دارد که باعث بارور شدن نظریه‌ی اندیشه‌ی پایان تاریخ در ذهن او شد.^{۵۱}

مقاله‌ی دوم - زندگی در زمان اما خارج از تاریخ، زندگی در اخلاقیات اخراج از موانع اخلاق (اعتباری) [پست‌مدرنیسم و الیامت دیدز (زمارت)^{۵۲}: این مقاله در اصل در میانی دهه ۱۹۹۰ میلادی برای یکی از مجلات فلسفی کشور اسلوونی نوشته شده است. الیزابت ارمات یکی از

- 14 Gilles Deleuze
- 15 Felix Guattari
- 16 Jacques Lacan
- 17 Jacques Derrida
- 18 J. F. Lyotard
- 19 Jean Baudrillard
- 20 Gayatri Spivak
- 21 Luce Irigaray
- 22 Judith Butler
- 23 Jacques Rancière
- 24 Ernesto Laclau
- 25 Richard Rorty
- 26 Alain Badiou
- 27 Ibid, p. 16.
- 28 شاید بتوان از هایدن وایت، آلان منسلو (Alun Munslow) یا سو مورگان (Sue Morgan) و بولی سوتگیت (Beverley Southgate) به عنوان حامیان معنوی و نه موافقان مطلق جنکیز نام برد.
- 29 Perez Zagorin
- 30 Michael Coleman
- 31 Keith Jenkins, op. cit. p. 19.
- 32 Ibid, p. 19.
- 33 Tony Bennet
- 34 Paul Hirst
- 35 Barry Hindess
- 36 Outside Literature
- 37 Keith Jenkins, op. cit. pp. 22-35.
- 38 Elizabeth Deeds Ermath
- 39 Sequel to History
- 40 Keith Jenkins, op. cit. pp. 36-53.
- 41 Rethinking History: The Journal of Theory and Practice
- 42 Keith Jenkins, op. cit. pp. 54-63.
- 43 History and Theory
- 44 Postmodern History Reader
- 45 Keith Jenkins, op. cit. pp. 64-88.
- 46 Ibid. pp. 89-109.
- 47 Ibid. pp. 110-118.
- 48 Ibid. pp. 119-132.
- 49 Ibid. pp. 133-149.
- 50 Ibid. pp. 150-168.
- 51 Ibid. pp. 169-187.
- 52 Ibid. pp. 188-207.
- 53 University of Chichester
- 54 Keith Jenkins, op. cit. pp. 208-229.
- 55 Frank Ankersmit
- 56 Keith Jenkins, op. cit. pp. 230-244.
- 57 Ibid. pp. 245-254.
- 58 Ibid. p. 255.
- 59 Ibid. pp. 255-269.
- 60 Sande Cohen
- 61 Ibid. pp. 270-294.
- 62 Sublime Historical Experience
- 63 Keith Jenkins, op. cit. pp. 295-314.

است به مسئولیت اخلاقی مورخان.^{۵۳}

مقاله‌ی دوازدهم - روزی روزگاری ادبیات تاریخ: این مقاله درواقع صورت مکتوب سخنرانی جنکیز در دانشگاه چیچستر^{۵۴} است. او در این مقاله از جایگاه کنونی خویش به عنوان یک مورخ - نظریه‌پرداز پست‌مدرن سخن گفته است.^{۵۵}

مقاله‌ی سیزدهم - پست‌مدرنیته، پایان تاریخ و فرانک انک اسمیت:^{۵۶} در سال ۲۰۰۰ سلسله نشسته‌هایی از سوی دانشگاه لندن درباره‌ی فلسفه‌ی تاریخ برگزار شد، که همچنان ادامه دارد. جنکیز در اولین نشست، این مقاله را ارائه کرد.^{۵۷}

مقاله‌ی چهاردهم - پایان موضوع [تاریخ] (ادبیات فروپاشی ناگری) تاریخ و موازن اخلاق [اعتباری]: به باور جنکیز، اخلاق باید خارج از حوزه‌ی تاریخ قرار گیرد. تاریخ نیز به همین گونه باید باشد. این نوشtar رابطه‌ی تاریخ و اخلاق را زنگاهی نومی کاود. نگاهی که شاید (قطعاً) به مذاق مورخان خوشن نیاید.^{۵۸}

مقاله‌ی پانزدهم - هیچ کس آن را بهتر انجام نمی‌دهد (تاریخ را دیگال و هایدن وایت): وایت یکی از الهام‌بخشان جنکیز در طرح مباحث پست‌مدرن تاریخی بوده است. ردپای وایت را می‌توان در جای اثای اثار جنکیز دید.

جنکیز آن چنان شیفتۀ وایت است که می‌گوید: هر آن چه را وایت درباره‌ی نظریه‌ی تاریخی می‌گوید می‌پذیرد.^{۵۹} این مقاله به مناسبت هشتمین سالگرد تولد وایت در شماره‌ی ویژه‌ی مجله‌ی بازاندیشی تاریخ منتشر شده است.^{۶۰}

مقاله‌ی شانزدهم - سندی کوهن^{۶۱} (در آستانه نوشت‌شده است). کوهن یکی از روشنفکران آمریکایی هم‌فکر جنکیز است. جنکیز تحت تاثیر نوشته‌های او درباره‌ی تاریخ این مقاله را به گونه‌ای ستایش امیز نوشته است. به‌زعم جنکیز خواندن نوشته‌های کوهن، می‌تواند زندگی مخاطبان را دچار تغییر کند.^{۶۲}

مقاله‌ی هفدهم - کوهن علیه اسمیت: جنکیز در این مقاله اندیشه‌های کوهن را در مقابل اسمیت قرار داده است. اسمیت همچون وایت یکی از تأثیرگذاران بر اندیشه‌ی جنکیز بوده است. اما انتشار کتاب تحریبه‌ی شکوهمند تاریخی^{۶۳} از سوی اسمیت در سال ۲۰۰۵ ناخسندی شدید جنکیز را در بی داشت.^{۶۴}

پی‌نوشت

۱ برای آشنایی مختصر با زندگی، افکار و اثار جنکیز بینگردید به: کریمی، پهزاد، دربار چیستی، تاریخ از کار و نیون تاروئی و وایت، کتاب ماه تاریخ و جغرافیا، ش ۱۴۰، دی ۱۳۸۸، صص ۷۷-۷۲.

2 Hyden White

3 Keith Jenkins (2009) At the Limits of History (Essays on Theory and Practice), Routledge, London, p. 3.

4 'History today'

5 Keith Jenkins, op. cit. p. 18

6 Ibid, p. 4.

7 Ibid, pp. 10-11.

8 Ibid, pp. 14-18.

9 Ibid, p. 1.

10 Ibid, p. 16.

11 Roland Barthes

12 Louis Althusser

13 Michel Foucault